

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

СЕРТИФІКАТ

*учасника Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої 85 річному ювілею
професора Віктора Йосиповича Шияна*

«Економічні читання»

ТОМАШУК ІННА ВІКТОРІВНА

Ректор ХНАУ ім. В. В. Докучаєва
чл.-кор. НААН України, професор

О. УЛЬЯНЧЕНКО

19 лютого 2021 р.
м. Харків

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва**

Факультет менеджменту і економіки

ЕКОНОМІЧНІ ЧИТАННЯ

ПРОГРАМА

**Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої 85-річному ювілею
професора ВІКТОРА ЙОСИПОВИЧА ШИЯНА,
19 лютого 2021 р.**

Харків – 2021

*Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва
Azerbaijan State Agrarian University Ganja, Republic of Azerbaijan
Integral University, Lucknow, India*

*Білоруський державний економічний університет, Республіка Білорусь
Вроцлавський природничий університет, Польща*

*Czech University of Life Sciences Prague
Agricultural University – Plovdiv, Bulgaria*

Бердянський державний педагогічний університет

Білоцерківський національний аграрний університет

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

Вінницький національний аграрний університет

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

*ВСП «Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж
КНТЕУ»*

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

*ДВНЗ «Київський національний економічний університет
ім. Вадима Гетьмана»*

*Департаменту агропромислового розвитку
Харківської обласної державної адміністрації*

*Державна установа «Інститут економіки природокористування та
сталого розвитку Національної академії наук України»*

*Державна установа «Інститут регіональних досліджень
ім. М. Долошнього НАН України»*

*Державний заклад «Державна екологічна академія післядипломної
освіти та управління» Міністерства енергетики та захисту довкілля
України*

Державна міграційна служба України в Одеській області

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Дніпропетровська обласна державна адміністрація

*Дунайський інститут Національного університету «Одеська морська
академія»*

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАНУ

Київський національний економічний університет

ім. Вадима Гетьмана

Київський національний торговельно-економічний університет

Криворізький державний педагогічний університет

Луцький національний технічний університет

Національний авіаційний Університет

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

Національний університет «Запорізька політехніка»

Національний університет «Острозька академія»

Національний університет «Полтавська політехніка

імені Юрія Кондратюка»

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Національний університет цивільного захисту України

Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого

Одеська національна академія харчових технологій

Одеський національний економічний університет

Південно-східне міжрегіональне територіальне управління

Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів

Полтавський державний аграрний університет

Сумський державний університет

Сумський національний аграрний університет

Таврійський державний агротехнологічний університет

імені Дмитра Моторного

Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини

Уманський національний університет садівництва

Університет митної справи та фінансів

Управління Державної казначейської служби у Київському районі

м. Харкова Харківської області

Харківська державна зооветеринарна академія

Харківський інститут ПАТ «ВНЗ «Міжрегіональна академія

управління персоналом»»

Харківський національний економічний університет

імені Семена Кузнеця

Харківський національний медичний університет

Харківський національний технічний університет сільського

господарства ім. Петра Василенка

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Харківський національний фармацевтичний університет

Харківський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентові України, Україна

Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

Харківський торговельно-економічний коледж КНТЕУ

Херсонський державний аграрно-економічний університет

Центральноукраїнський національний технічний університет

Чернівецьке відділення Київського науково-дослідного інституту

судової експертизи Міністерства юстиції України

44. **Онегіна В.М., Антощенкова В.В.** Новітні чинники конкурентоспроможності продукції на світовому ринку молока.
45. **Патицька Х.О.** Дослідження центрo-периферійних взаємодій: наукові тренди.
46. **Пашенко Ю.В.** Проблеми становлення біоекономіки в Україні.
47. **Пилипенко В.В., Пилипенко Н.М.** Соціально-економічні наслідки сучасної технологічної революції.
48. **Подлужна Н.О., Долга В.С.** Можливість адаптації досвіду країн «великої сімки» щодо формування державної регіональної політики України.
49. **Рудь Н.Т., Кльоц Я.М.** Використання матриці ризику в управлінні інноваційним проектом.
50. **Синюра-Ростун Н.Р.** Систематизація чинників тінізації сфери послуг України.
51. **Славков М.П.** Аналіз здійснення державної житлової політики в зарубіжних країнах.
52. **Ткаченко Т.Г., Сисоєва С.І.** Економіка і туризм.
53. **Ткаченко С.Є.** Особливості цифрової економіки у глобальному світі.
54. **Томашук І.В.** Сучасний стан розвитку сільських територій України: децентралізація влади.
55. **Томашук І.В., Андрієвська В.А.** Економічний механізм забезпечення платоспроможності підприємства.
56. **Худавердієва В.А., Бережна І.О.** Сучасні проблеми управління потенціалом підприємства.
57. **Чернікова Н.М.** Інновації як основа цифровізації економіки.
58. **Чуйко Н.В., Клочко В.М.** Особливості інвестиційної діяльності аграрного сектору на регіональному рівні.

І.В. Томашук, асистент кафедри економіки

Tomashuk.inna@ukr.net

Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця, Україна

Сучасний стан розвитку сільських територій України: децентралізація влади

Розгортання процесів децентралізації діючої системи управління в Україні обумовлює появу нових процесів і явищ у соціальному розвитку сільських поселенських структур унаслідок посилення субрегіонального рівня управління [2; 4], радикальних змін принципів організації життєдіяльності сільських спільнот та пошуку нових форм реалізації головних функцій місцевого самоврядування на локальному рівні, орієнтованих на самоорганізацію і саморозвиток громад.

Сільські території відіграють важливу роль у національній економіці. Вони забезпечують населення продуктами харчування, а переробну промисловість - сировиною. Слід визнати, що сучасні проблеми українського села є виявом системних територіально локалізованих соціальних проблем [3; 4], успішне вирішення яких залежить від державного механізму їх адміністративно-фінансового забезпечення та місцевої ініціативи щодо створення нового середовища життя сільських жителів.

У процесі формування ринкової економіки сільські території зазнали деструктивних змін, спричинених невідповідністю соціально-економічних трансформацій розвитку сільських територій інтересам сільських громад. Надмірна централізація влади, яка спрямовувала органи місцевого самоврядування та самоорганізацію населення на виконання вказівок компетентних структур, викликала необхідність докорінної перебудови соціально-економічної політики розвитку сільських територій [1; 3].

Процеси розпаювання земель і майна аграрних підприємств в Україні, що здійснювалися без приведення у відповідність до нових умов господарювання та функціонування соціальної сфери села, структури органів та принципів державного управління соціально-економічним розвитком аграрного сектору економіки, призвели до негативних наслідків.

Виникла потреба у такій соціально-економічній політиці розвитку сільських територій, стратегічною метою якої було суттєве покращення рівня життя на основі якісно вдосконаленого використання ресурсного потенціалу, принципово нових підходів до формування продуктивних сил, радикального поліпшення екологічного стану регіонів. Обраний Україною вектор європейської інтеграції вимагає формування принципів структурної політики розвитку сільських територій [2; 4]. Крім того, важливого значення набуло обґрунтування заходів реорганізації господарського механізму територіального управління в контексті децентралізації влади, надання більшої незалежності регіонам і відповідальності за економічний і соціальний розвиток сільських територій на засадах приватно-державного партнерства, економічних методів управління, важелів та інструментів активізації господарської діяльності для підвищення рівня сільського розвитку.

Після схвалення Кабінетом Міністрів України Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, що стало однією з вимог Міжнародного валютного фонду, розпочався процес децентралізації влади. У межах проведення реформи місцевого самоврядування було прийнято Закон України «Про співробітництво територіальних громад», який визначив організаційно-правові засади співробітництва територіальних громад [1; 4], принципи, форми, механізми такого співробітництва, його стимулювання, фінансування та контролю.

Децентралізація – процес перерозподілу або диспергування функцій, повноважень, людей або речей від центрального управління. В умовах децентралізації розширюються

можливості розвитку сільських територій.

Останні події в Україні свідчать, що люди в місцевих громадах готові об'єднуватися й брати на себе ініціативи розвитку. Євроінтеграційні наміри України вимагають проведення великої кількості різноманітних реформ, враховуючи й фінансову децентралізацію, тобто фінансове забезпечення [1; 4].

Обов'язковою умовою дієвого інституту самоврядування є формування більшої частини доходів місцевих бюджетів поряд із місцевими податками і зборами, які самостійно встановлюються органами самоврядування. Об'єднана громада одержує додаткові фінансові та майнові ресурси. Основні з них є надходження до місцевого бюджету 60% податку з доходів фізичних осіб (до сьогодні такий вид податку надходив до районного бюджету), державні медична та освітня субвенції [2; 3]. Крім того, об'єднана територіальна громада отримує право самостійно розпоряджатись земельними ресурсами своєї громади як у межах, так і за межами населених пунктів в адміністративних межах території об'єднаної громади.

Об'єднані територіальні громади мають прями міжбюджетні відносини з державним бюджетом. До реформи їх мали тільки обласні та районні бюджети, бюджети міст обласного значення. Для виконання делегованих державою повноважень їм надають відповідні трансферти: дотації, освітня та медична субвенції, субвенція на розвиток інфраструктури громад тощо [2; 4]. Законодавчі зміни також надали право органам місцевого самоврядування затверджувати місцеві бюджети незалежно від дати прийняття закону про Державний бюджет.

Державна політика України у сфері місцевого самоврядування спирається передусім на інтереси жителів територіальних громад і передбачає проведення кардинальних змін та системних реформ, децентралізацію влади, тобто передачу від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності. В основу цієї політики закладено положення Європейської хартії місцевого самоврядування та найкращі світові стандарти суспільних відносин у цій сфері [1; 4].

Добровільне об'єднання територіальних громад протягом 2015–2020 рр. дало значний позитивний результат і зміни на краще. Тому сприяння максимальному подальшому процесу – одне з головних завдань. По всій території України мають бути створені спроможні та дієздатні органи місцевого самоврядування базового рівня – територіальні громади. Процес добровільного об'єднання територіальних громад створив передумови для трансформації територіального устрою і субрегіонального рівня. Наслідком є те, що на районному рівні одночасно функціонують райдержадміністрація [2; 3], райрада, виконавчі органи об'єднаних територіальних громад із визначеними законом повноваженнями, переважно дубльованими.

Станом на 10 січня 2020 року, в Україні створено 1029 об'єднаних територіальних громад з населенням 11,7 мільйонів людей. Перспективними планами формування територій громад покрито 90,3 % території країни. Крім того, значно активізувався процес приєднання громад до ОТГ та міст обласного значення. Процедура приєднання сусідніх громад пройшли вже понад 100 ОТГ. Загалом до них доєдналися майже 250 сусідніх сільських та селищних рад [2; 4]. За спрощеною процедурою понад 100 громад приєдналися до 44 міст обласного значення.

У цьому контексті, особливої уваги заслуговує питання інклюзивного розвитку сільських територій. У сучасних умовах ідея інклюзивності активно розвивається і просувається на рівні найавторитетніших світових організацій. Інклюзивне зростання визначається як «зростання, що не лише створює нові економічні можливості, а й забезпечує рівний доступ до них для всіх верств населення, особливо для уразливих його представників». Необхідною складовою ефективної реалізації концепції інклюзивного розвитку регіону є забезпечення відповідного рівня фінансової децентралізації, імперативами чого є достатні обсяги фінансування місцевих бюджетів, розширення повноважень органів місцевої влади щодо формування доходів та дієва система контролю [1; 3], налагодженого з метою уникнення системного зловживання владою посадових осіб на найбільш відповідальних посадах. В умовах процесу децентралізації влади в Україні виникають нові можливості розвитку сільських територій. Перспективи місцевого розвитку, відтворення соціальної сфери,

боротьба з бідністю, підвищення рівня життя сільського населення, відновлення закладів культури, охорони здоров'я тощо виступають основним мотиваційним чинником децентралізації для територіальних громад [2; 4]. В умовах децентралізації влади органи місцевого самоврядування мають потенціал функціонувати ефективніше, ніж центральні органи.

Територіальні громади можуть регулювати процес нагромадження коштів, надання відповідних послуг, базуючись на коротко- і довгостроковому плануванні. Розширення повноважень органів місцевого самоврядування різних рівнів має здійснюватися так, щоб, з одного боку, максимально наблизити процес прийняття рішення до громадян, а з іншого, щоб органи влади володіли організаційними, матеріальними та фінансовими ресурсами для забезпечення достатнього рівня життя на сільських територіях, необхідного обсягу та якості послуг [1; 3], які надаються населенню відповідно до загальнодержавних соціальних стандартів.

Також можна стверджувати, що децентралізацію слід розглядати як фактор, який прямо впливає на диверсифікацію розвитку сільських територій. Адже, диверсифікацію розвитку сільських територій ми розглядаємо як комплекс заходів, які спрямовані на урізноманітнення сільськогосподарської та несільськогосподарської діяльності на сільських територіях, розширення джерел фінансування заходів, організованих ОТГ, в рамках стратегій [1; 4], програм та проектів сільського розвитку з метою розширення сфер зайнятості та доходів сільського населення на основі комплексного підходу.

Крім того, запорукою ефективною реалізації політики розвитку сільських територій є її кадрове забезпечення. Професійні кадри – головна умова здійснення вибраної стратегії сталого розвитку сільських територій, тобто, управлінці повинні їй відповідати. У нашій країні працівники держадміністрацій, які відповідальні за економічний і соціальний розвиток, є, як правило, фахівцями у порівняно вузьких питаннях планування і управління [2; 4]. Тому необхідно приступити до створення ефективною системи навчання та перепідготовки кадрів для розвитку сільських територій.

Завдання уряду щодо сприяння розвитку місцевого самоврядування в умовах переходу до децентралізації державного управління полягає в забезпеченні включення мотиваційного чинника реформування місцевого самоврядування.

Лише зацікавленість у результатах сприятиме активізації роботи органів місцевого самоврядування в напрямі пошуку шляхів розширення власної фінансової бази. Децентралізація державного управління в цьому аспекті виявляється, зокрема, в наданні можливості органам місцевого самоврядування виходу на фінансовий ринок з метою акумуляції додаткових фінансових ресурсів для бюджетів розвитку. Такий підхід дозволить органам місцевого самоврядування отримати доступ до фінансових ресурсів, що обертаються на регіональних ринках, та перетворити їх на інвестиції в місцевий розвиток.

Список використаних джерел:

1. Гончарук І.В., Томашук І.В. Державне регулювання розвитку ресурсного потенціалу сільських територій: загальні аспекти. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 4(32). С. 19-30.

2. Mazur K.V., Tomashuk I.V. Governance and regulation as an indispensable condition for developing the potential of rural areas. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. Vol. 5. № 5. P. 67-78.

3. Россоха В., Плотнікова М. Розвиток сільських територій України в умовах децентралізації управління: стан, проблеми, перспективи. *Економічний дискурс*. 2018. Вип. 4. С. 41-53.

4. Талавиря М.П., Горай А.О. Розвиток сільських територій в умовах децентралізації. *Економіка АПК*. 2018. № 11. С. 75-79.